

Gemeenteraad Edam-Volendam
Postbus 180
1130 AD VOLENDAM

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk Z24138852	Datum 24 mei 2024
Onderwerp Overschrijding budgetten (specialistische) Jeugdhulp en Wmo	Doorkiesnummer C.B.M. Verhoeven L. van Amerongen (0299) 398 398	Bijlage(n) -	

Geachte leden van de Raad,

Graag willen wij u middels deze brief informeren over het volgende:

- De landelijke en regionale trend van kostenstijgingen in de Wmo en specialistische Jeugdhulp;
- We zien in de jaarrekening 2023 een forse overschrijding op budgetten voor de specialistische Jeugdhulp en Wmo;
- Op basis van de overschrijding in 2023 en de jaren ervoor is het zeer waarschijnlijk dat de budgetten voor 2024 op vergelijkbaar niveau uitkomen als in 2023. Wij zullen bij de Najaarsnota of Winternota een bijraming doen van deze budgetten;
- Bij de kadernota krijgt u scenario's hoe de extra kosten in de begroting 2025-2028 opgenomen kunnen worden;
- Duiding en reeds ingezette maatregelen.

Inleiding

Alle gemeenten in Nederland kampen met overschrijdingen op de budgetten die we vanuit het Rijk ontvangen voor de organisatie van Jeugdhulp en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Ook binnen onze regio valt op dat alle gemeenten kampen met toenemende kosten. In april heeft de financiële afdeling van onze gemeente een prognose voor de kosten van Jeugdhulp en de maatwerkvoorzieningen Wmo voor dit jaar opgemaakt. Deze prognose laat opnieuw een overschrijding van de huidige budgetten zien. Hierdoor zal er over 2024 naar verwachting op beide posten, in lijn met voorgaande jaren, een tekort van +€2.000.000,- op het budget van specialistische Jeugdhulp en +- € 900.000,- op het budget van Wmo ontstaan.

Vershil geraamd budget vs besteding

De geraamde budgetten worden voor de twee beleidsvelden in de meerjarenbegroting langzaam maar gestaag afgebouwd omdat we minder geld vanuit het Rijk verwachten. De reden voor deze jaarlijkse afbouw ondanks de toenemende kosten is dat er een flinke korting vanuit het Rijk is doorgevoerd. De VNG heeft geadviseerd die korting eerst direct door te rekenen op de betreffende budgetten en deze

niet te compenseren met alternatieve budgetten, waardoor het tekort dus aan twee kanten toeneemt (steeds meer kosten tegen steeds lagere begrotingen). Realistisch gezien is de verwachting echter niet dat de kosten voor Jeugdhulp en Wmo op korte termijn ook daadwerkelijk zullen dalen. Intussen zijn de uitgaven voor de twee posten over 2023 gerealiseerd en wordt het structurele tekort opnieuw bevestigd. Zo is er over vorig jaar op de twee domeinen samen +- €1.700.000,- overschreden, zelfs nadat er in de winternota in oktober is bijgeraamd.

Om meer zicht te krijgen op de kosten, zijn in de afgelopen jaren verschillende inspanningen verricht. Zo zijn er extra interventies opgetuigd in het voorveld jeugd, wordt er een nieuwe aanbesteding opgezet voor het voorveld van Wmo, is er een versnelde verwijzroute ingesteld en wordt er minder gebruik gemaakt van de jeugdbescherming- en reclassering, zodat problematiek eerder (preventief) geadresseerd en verholpen kan worden. Op dit moment zijn we als gemeente nog niet bij machte om de exacte impact van dergelijke preventieve interventies te meten, een uitdaging die we binnen het hele land terugzien.

Om te anticiperen op bovenstaande prognose worden direct verschillende acties/maatregelen ondernomen. Denk hierbij bij jeugd bijvoorbeeld aan stoppen met het afgeven van meerwerkovereenkomsten (MOK's) en het strenger beoordelen van betalingsovereenkomsten (BOK's) en persoonsgebonden budgetten (PGB's). Bovendien worden er gesprekken georganiseerd met huisartsen en zorgaanbieders over hoe om te gaan met doorverwijzingen, bijvoorbeeld door demedicalisering. Binnen de Wmo worden de beleidsregels voor het toekennen van woningaanpassingen aangescherpt. Meer maatregelen zijn onder toelichting en argumenten te vinden.

Toelichting en argumenten

Door de toenemende vraag naar voorzieningen vanuit de Jeugdwet en Wmo neemt niet alleen de druk op professionals bij ons Breed sociaal loket (Bsl) en bij zorgorganisaties toe, maar ook de financiële druk op de gemeentelijke begroting. Bij de toename van vraag naar Jeugdhulp en Wmo-voorzieningen ligt de nadruk nu specifiek op het financiële aspect. Hoewel dat invoelbaar is, is uiteindelijk de hoofdvraag niet hoe we de kosten binnen de Jeugdhulp en Wmo naar beneden kunnen krijgen, maar hoe we ervoor kunnen zorgen dat inwoners minder behoefte hebben aan hulp en ondersteuning. Daarbij is het van belang dat het niveau van de zorg acceptabel blijft.

Jeugd – duiding van cijfers

De toename van kosten en complexiteit ten aanzien van (specialistische) Jeugdhulp zijn alarmerend, maar moeten gezien worden in de context van (landelijke) ontwikkelingen binnen ons zorgsysteem. In heel Nederland zien we dat de kosten voor Jeugdhulp flink zijn gestegen. Zowel lokaal als landelijk wordt geconstateerd dat het stelsel financieel betaalbaar moet blijven en we op zoek moeten blijven naar hoe we kunnen voorkomen dat er (hoog) specialistische Jeugdhulp nodig is. In de afgelopen jaren is reeds geïnvesteerd in wetenschappelijk bewezen effectieve preventieve interventies, echter hebben deze zich nog niet vertaald in financiële effecten voor de begroting. In november 2023 hebben we middels een raadsinformatiebrief meer duiding gegeven aan de cijfers.

Ondanks meerdere inspanningen van de afgelopen jaren is een fundamentele oplossing nog niet gevonden. Landelijk is het aantal inwoners in Jeugdhulp gestegen met 11%. Ook binnen onze regio zien we in iedere gemeente een flinke toename van kosten voor Jeugdhulp, waarbij met name de grote gemeenten kampen met enorme tekorten.

Jeugd – gebrek aan grip op budgetten

Als gevolg van de toenemende complexiteit van en vraag naar Jeugdhulp lukt het de gemeente op dit moment nog niet om grip te krijgen op de bijbehorende uitgaven en budgetten. Daar zijn, voor zover in beeld, drie directe aanleidingen voor aan te wijzen.

Gebrek aan data

Allereerst valt binnen onze gemeente op dat er een gebrek is aan actuele data. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om data over hoeveel inwoners er gebruikmaken van voorzieningen uit Jeugdwet, welke zorgaanbieders hoeveel inwoners bedienen, wat de kosten zijn die daarmee gepaard gaan, of interventies succesvol zijn gebleken of niet etc. Veel van deze informatie wordt een x aantal keer per jaar (handmatig) bijgewerkt of is helemaal niet in beeld. Dit zorgt ervoor dat data gestuurd werken op dit moment een statisch en eigenlijk jaarlijks terugkerend proces is, waarbij acuut bijsturen erg moeilijk en vaak te laat is. Dit vraagt om een serieuze doorontwikkeling van onze datavoorziening en de daarbij behorende dashboards. De geplande implementatie van het cliëntvolgsysteem eind 2024 en het werken met inkooporders gaat daarbij helpen.

Late facturatie

Ten tweede wordt er door jeugdzorgorganisaties met regelmaat rijkelijk laat gefactureerd. Dit zorgt ervoor dat inzicht in (te verwachten) kosten vaak niet actueel is, wat het maken van een solide prognose bemoeilijkt. Op dit moment zien we dat partners in het laatste kwartaal, wanneer de boekjaren bijna sluiten, veel facturen inhalen, waardoor de kosten bij onze gemeente omhoog schieten. Hoewel er vanuit (regionaal) contractmanagement afspraken zijn gemaakt over factureren, blijft dit een terugkerend fenomeen. Met name grote zorgorganisaties, die in heel Nederland opereren, hebben een vrij sterke positie en houden zich regelmatig niet aan deze afspraken.

Directe doorverwijzingen

De laatste bemoeilijkende factor is dat we vanuit de gemeente verantwoordelijk zijn voor 45,2% van de doorverwijzingen richting specialistische Jeugdhulp. Meer dan de helft van de indicaties voor jeugdhulpvoorzieningen worden afgegeven door andere wettelijke verwijzers, zoals huisartsen, rechters, jeugdartsen, etc. Binnen het breed sociaal loket van onze gemeente bestaan scherpe afspraken voor het afgeven van indicaties voor Jeugdhulp. Zeker nu er bij het BSL aanzienlijk meer vaste consulenten in dienst zijn, die nauw samenwerken met de kwaliteitsmedewerker en gedragswetenschapper, worden doorverwijzingen secuur afgewogen. Een kwaliteitsslag maken in dit secuur afgeven van indicaties voor Jeugdhulp bij andere wettelijke verwijzers is logischerwijs een stuk complexere (en delictere) aangelegenheid.

Jeugd – maatregelen

Om de diensten vanuit de Jeugdwet binnen onze gemeente beheersbaar en toekomstbestendig te maken is het van belang om meer grip te krijgen op de kosten. Hiervoor is het essentieel om middels een analyse zicht te krijgen op waar winst te behalen is, zowel intern als extern. In september informeren we u weer over ingezette maatregelen, interventies en mogelijkheden om in de toekomst meer grip op de kosten te krijgen. Onderstaand zijn een aantal maatregelen te vinden die reeds zijn ingezet. Ondanks de reeds ingestelde maatregelen is het gezien de genoemde factoren en omstandigheden niet realistisch om aan te nemen dat de kosten de aankomende jaren zullen afnemen.

Reeds ingezette maatregelen

- Pilot versnelde route jeugd naar segment A;
- Uitbreiding van voorveld met aanbod complexe scheidingen en kansrijke start;
- Lijntjes verkorten tussen onderwijs, voorveld en gemeente;
- Inzet pedagoog op school;
- Aannemen van vaste medewerkers in het BSL en geïnvesteerd in opleiding.

Directe maatregelen korte termijn

- Stoppen met het faciliteren van MOK's;
- Strenger beoordelen van BOK's;
- Strenger beoordelen van PGB's;
- Met huisartsen in gesprek over hoe we het proces van indiceren effectiever in kunnen richten.

Beoogde maatregelen lange termijn

- Mogelijkheden onderzoeken om dure zorg af te schalen naar lichtere en goedkopere alternatieven;
- Aanpak ontwikkelen voor kwetsbare doelgroepen binnen jeugd die kostbare trajecten afnemen, denk bijvoorbeeld aan de volgende groepen:
  - Jongeren die op korte termijn 18 worden
  - Jongeren die in verblijf (segment V) zitten
  - Jongeren en diens ouders die een blijvende hulpbehoefte hebben
- Nieuwe verordening jeugd;
- Uitvoering van regionale en landelijke akkoorden:
  - Hervormingsagenda
  - Integraal zorgakkoord
  - Ontwikkelagenda Jeugd
  - Toekomstscenario

Wmo – eerste verklaring toename kosten

Ondersteuning vanuit de Wmo bestaat uit de volgende voorzieningen: begeleiding (ondersteuning thuis), hulp bij het huishouden en hulpmiddelen en diensten (woon-,vervoer- en rolstoelvoorzieningen). De (maatwerk)voorzieningen worden op indicatie verstrekt waardoor van tevoren moeilijk valt in te schatten hoeveel aanvragen jaarlijks worden ingediend en toegekend. In 2023 zagen we ook binnen de Wmo een sterke toename in de kosten voor met name begeleiding en hulp bij het huishouden. Een aantal factoren zoals de (dubbele) vergrijzing, een strengere toegang tot de Wet langdurige zorg (b.v. verpleeghuis), lange wachttijden binnen de GGZ en een lage eigen bijdrage leiden tot een toename van de ondersteuningsbehoefte vanuit de Wmo. Als gevolg van deze factoren blijven inwoners langer thuis wonen waardoor er steeds vaker én langer een beroep op de Wmo wordt gedaan. Daarbij worden de Wmo-contracten en tarieven voor persoonsgeboden budgetten (PGB's) jaarlijks flink geïndexeerd.

Wmo-duiding

De toename van kosten en complexiteit ten aanzien van de Wmo zijn zorgwekkend. De context maakt dat deze toename een logisch gevolg is van de eerder genoemde factoren zoals de (dubbele) vergrijzing. In heel Nederland zien we dat de kosten voor Wmo flink zijn gestegen. Het aantal inwoners dat een beroep doet op een Wmo-voorziening is gestegen met 13%. Uit navraag bij gemeenten in de regio is

gebleken dat ook daar sprake is van een significante groei. In november 2023 hebben we middels een raadsinformatiebrief meer duiding gegeven aan de cijfers.

Wmo-gebrek aan grip op budgetten

Zoals bij Jeugdhulp is er tevens binnen de Wmo sprake van een gebrek aan actuele data en een grote behoefte hieraan. Zie voor de toelichting hierover *Jeugd – gebrek aan grip op budgetten*.

Wmo-maatregelen

Om de diensten vanuit de Wmo binnen onze gemeente beheersbaar en toekomstbestendig te maken is het van belang om meer grip te krijgen op de kosten. Hiervoor zijn reeds een aantal maatregelen ingesteld. Ondanks de reeds ingestelde én nog te nemen maatregelen is het gezien de genoemde factoren en omstandigheden niet realistisch om aan te nemen dat de kosten de aankomende jaren zullen afnemen.

Reeds ingezette maatregelen:

- Nieuwe verordening Wmo met aanscherpingen vastgesteld;
- Beleidsregels Algemeen gebruikelijke voorzieningen vastgesteld met meer algemeen gebruikelijke voorzieningen dan voorheen;
- Beleidsregels Huishoudelijke ondersteuning met nieuw/scherper normenkader vastgesteld;
- Selectievere afweging tussen reguliere en specialistische begeleiding. Waaronder de pilot wooncoaching waarbij lichte ondersteuning i.p.v. zwaardere (en duurdere) begeleiding wordt geboden bij het uiteindelijk zelfstandig uitvoeren van het huishouden;
- Meer afstemming tussen BSL en beleid met uitgangspunt Wmo als vangnet;
- Pilot route verslavingsproblematiek: vroegtijdig inzetten op begeleiding naar opname;
- Aannemen van vaste medewerkers in het BSL en geïnvesteerd in opleiding.

Directe maatregelen korte termijn:

- Op dit moment worden alle beleidsregels Wmo herzien en waar nodig herschreven. Uitgangspunt is hierbij zoveel mogelijk heldere kaders te stellen en waar mogelijk/noodzakelijk aan te scherpen. De beleidsregels voor woningaanpassingen worden met voorrang opgesteld;
- Her-indiceren lopende indicaties HH voor onbepaalde tijd. Eind 2022 is een nieuw normenkader voor hulp bij het huishouden vastgesteld. Er zijn ongeveer 230 indicaties, van voor deze tijd, die voor onbepaalde tijd zijn vastgesteld. Overweging is om deze te her-indiceren;
- Overweging om huidige indicaties te screenen op overgang naar Wlz.

Beoogde maatregelen lange termijn:

- Aanbesteding voorliggend veld 18+/wijksteunpunt, met als uitgangspunt preventief inrichten om zwaardere zorg te voorkomen;
- In overleg met contractaanbieders en door middel van nieuwe aanbestedingen (vervoer en maatwerkvoorzieningen) worden innovaties en kostenbesparing meegenomen. We kiezen ervoor om de aanbestedingen regionaal uit te voeren zodat we de schaalgrootte uitbreiden;
- Uitvoering regionale samenwerkingen en landelijke akkoorden zoals IZA en G'OUW;
- Regionaal: project reablement. Voordat een voorziening wordt ingezet wordt door een ergotherapeut gekeken naar wat inwoner nog wel kan;

- Landelijk: invoering inkomensafhankelijke eigen bijdrage Wmo m.i.v. 2026. Nu is er een vastgesteld laag tarief welke een enorme stijging in de indicaties voor hulp bij het huishouden heeft veroorzaakt.

Financiële aspecten

Zoals aangegeven zijn er in de meerjarenbegroting voor Jeugdhulp en Wmo steeds minder middelen inbegroot, terwijl de ontwikkelingen van de laatste jaren niet wijzen op een afname van kosten voor de twee posten. Over 2023 zijn de budgetten als gevolg daarvan met ongeveer € 1.700.000,- overschreden, terwijl er in het najaar bij de winternota al is geanticipeerd op een flinke overschrijding. Ook dit jaar worden tekorten verwacht +/- € 2.000.000,- op het budget van (specialistische) Jeugdhulp en van +/- € 900.000,- op het budget van Wmo (zie onderstaande overzichten).

Prognose 2024 Hulp bij het huishouden en begeleiding

Jaar		Begroting €	Realisatie €
2022	HBH	1.770.000	2.044.000
	BG	1.667.000	1.886.000
2023	HBH	2.092.000	2.146.000
	BG	1.994.000	2.119.000
		Begroting €	Prognose €
2024	HBH	1.771.000	2.376.000
	BG	1.460.000	1.848.000
2025	HBH	1.771.000	2.200.000
	BG	1.460.000	1.900.000
2026	HBH	1.771.000	2.200.000
	BG	1.460.000	1.900.000
2027	HBH	1.771.000	2.200.000
	BG	1.460.000	1.900.000

Prognose 2024 Wmo Hulpmiddelen en diensten (Maatwerkvoorziening Gehandicapten)

Jaar		Begroting €	Realisatie €
2022	Woonvz	318.000	278.000
	Vervoersvz	500.000	496.000
	Rolstoelvz	140.000	129.000
2023	Woonvz	395.000	352.000
	Vervoersvz	450.000	485.000
	Rolstoelvz	184.000	182.000
		Begroting €	Prognose €
2024	Woonvz	245.000	294.000
	Vervoersvz	370.000	370.000
	Rolstoelvz	239.000	200.000
2025	Woonvz	245.000	300.000
	Vervoersvz	370.000	380.000
	Rolstoelvz	239.000	220.000
2026	Woonvz	245.000	300.000
	Vervoersvz	370.000	380.000
	Rolstoelvz	239.000	220.000
2027	Woonvz	245.000	300.000
	Vervoersvz	370.000	380.000
	Rolstoelvz	239.000	220.000

Prognose zorg in natura Jeugdhulp 2024

Jaar		Begroting €	Realisatie €
2022		6.535.000	8.343.000
2023		6.962.000	8.500.000
		Begroting €	Prognose €
2024		6.426.000	8.400.000
2025		5.736.000	8.000.000
2026		5.647.000	7.000.000
2027		5.559.000	7.000.000

